Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ★ ШИНАРА, 22 МАРТ, 1988 ШУ. ★ № 35 (7538). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена доагтІача тайпара накъадахара тІанйца декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш, Шалински района «Курчалоевский» совхоза къахьегамхой 15 марте лоархІабаьб 1988 шера хьалхарча квартала заданеех. План 200 мара йоацаш, пачхьалкхенга ехкай 210 тонн шура. ХІаьта планагІа 20 тонн мара доацача дІачуденнад 90,3 тонн дулх. Из 450 процент да! Дулха лаьрхІа дІачуденнача къонача хьайбай юкъера дозал 380 килограммал лохагІа дац. ХІаьта царех 92 процент дараш дарстара лакхерча категорегІа а хиннад.

Уж толамаш доахача доккха дакъа юкъедихьад бежа Іуша М. Айдамирова, В. Юсупова, дояркаша М. Салтамурадовас, А. Алхазовас, К. Халадовас, кхычар.

Курчалоевцашта дукха тІехьабисабац «Искра» яхача совхоза къахьегамхой а. Цар хьалхарча квартала декхараш 18 марте кхоачашдаьд. ПланагІа 1150 йолаш цар пачхьалкхенга ехкай 1160 центнер шура. Дика дар цар гІулакхаш Іаьсий кхедеча, хьайбаш дорстадеча.

Доахан Іангара доахача дика масал гойтад дояркаша Н. Масхадовас, М. Элимхановас, Я. Ахмиевас, А. Дасаевас, бежа Іуша Б. Дегиева, Ж. Мудаева, Іаьсий леладеш болча М. Юсуповас, М. Таймасхановас, З. Эльмурзаевас.

Ер квартал чакхъялале кхы тІа а 350 центнер шура пачхьалкхенга йохка дош деннад «Искра» совхоза хьайбаш леладераша.

●

Деша дай бац

ХІана таац Грознерча тикашка коа тІарча оалхазарий дулх, фуаш? ХІана увтт йоккхий очередаш уж дохкача? Цу хаттараішта массарел дикагІа жоп дала йиш ярашта юкъе я коа тІара оалхазараш леладеча Староюртовски фабрика коллектив.

— Укх пхе шера,— аьлар, КПСС Грозненски райкома юртбоахама отдела заведующе М. Демельханова, — цхьа квартал хиннаяц района коа тІарча оалхазарий дулхи фуаши дохкара планаш кхоачаш еш. ХІаьта хІанз, хьагучогІа, царех тхо лоархІадой тамаш я. Къаьстта чІоагІа из деча «дакъа» юкъедихьад коа тІара оалхазараш леладеча Староюртовски фабрика болхлоша. Духхьал цар планаш кхоачаш ца яр бахьан долаш халача хьале я район.

Укх кварталагІа бархІ миллион фуъ тикашка дІадахьийта дезаш бар фабрика болхлой. ХІаьта коллективоше тІаййца социалистически декхараш кхы а доаккхагІа дар. Цхьабакъда, хІанз шоаш денна дош кхоачашдегаьна ба уж. Миллион совгІа фуъ дисад дІа ца луш дІабахача шин бетта. ТІаккха мишта догдаха йиш я квартал чакхйоалача хана гІулакх дикалгахьа дерзаргда, аьнна.

Низткъа мара кхоачашъяц фабрико дулх дохкара планаш а, Цудухьа латт-кх тикашка йоккхий аргІаш а.

Кхоана Москве хьаелл колхозхой IV Ерригсоюзни съезд

Бехктокхам кхетабеш

Колхозхой IV Еррнгсоюзни съезде дакъа лоацаш хургба вай республикера делегаташ а. Царех цаІ —Сунженски района ЦІеча Эскара цІерагІча колхоза парткома секретарь Марков Александр Владимирович. Из Москве дІавахале хьалха цунга массехк хаттар дир тха корреспондента.

— **Александр Владимирович, мишта хилар шун боахаме дІадахача шера итогаш?**

— ДІадаха шу дика чакхдаьлар, аьнна, ала мегаргда. Колхозо баь цІена пайда — 378 эзар сом. ДукхагІча даькъе из хилар хьакхий дулх дохкарах. Цул совгІа, ялат чуэцача ка яьннай тха, йокъал лаьттаяле а.

— **Мишта дІадоладаьд оаш ер шу?**

— Шура яккхара квартальни план 310 тонн я тха. ХІаьта оаха лерхІ 346 тонн яккха. Из декхар кхоачащде карагІдаргда, аьнна, хет. План кхоачашъяра шеддар долаш да, Шортта доакъар да. Силос план 9 эзар тонн йолаш, 13 эзар тонн еллаяр, доакъара свеклаш кхеяьяр. Цудухьа юккъера лаьрхІача хІара беттача Іаттагара 8 килограммага дІагІорташ шура йоаккх тха дояркаша.

Цхьабакъда, толамаш доахача керттердар наьха хьинар да. Шоашкара лакха хьокхамаш гойташ къахьегаш ба доярнкаш К. Дайшигова, С. Тутханова, В. Сухорукова, М. Алиева, Х. Хашакиева. Масала, Дайшиговас Іан замалахь 11—12 килограмм шура йоаккхар цхьан Іаттагара, вокхар — 10—11 килограмм.

Ала доагІа тха шинна ферме шура дІаялара гІулакх дика латталга. КІира 23 тонн дІачуяла езача 30 тонн шура дІачутел хьайбаш леладераша.

— **Александр Владимирович, фу ду колхоза парткомо наьха хьинар айдара?**

— Массе участок чІоагІъяьй коммунисташца. Царгара биззача боараме болх хьа а бех оаха. Уж ба перестройка бІухой, кхычарна масал телараш, къахьегаме хьалхалаттараш. Парте кхайкаяь юртбоахамера политика коллективага дІайовзийт цар. Боккха теркам тІабохийт парткомо радикальни реформа дІайовзийтара, биззача боараме боахама расчет юкъейоалаяра, къахьегамхой инициатива айяра. Из да аьнна хет сона хІанз Москве съезде дувцаргдар а, цига тІаэцаргдолча колхозникий Уставе керттердар а.

Техника кийчон мугІаре дІаоттаяь латташ я тха. Укх деношка дІаюврг гъя горох, кен, кхыйола доакъара культураш.

— **МалагІа кхоачамбоацараш да шун боахаме нийслураш? Царех массехк дош алал.**

— Силоса кІоагаш гаьна да фермашта. Из транспортаца хьатІакхухь. Кховзткъеи итт машина я тха боахаме. ДукхагІаяраш — къаьна. Керда машинаш кІезига тел тхона. Лоацца аьлча, автомобильни парк цІенача машинашца эргаяккха езаш я.

Цхьаькха проблема я тха: сомий бешамашка болх бе тракторнсташ таац. Фермашка ремонтни балхаш де хьу а кхыйола гІишлон материалаш а таац. «Сунжа» яхача объединене а новкъостал дац цу даькъе. ХІанзарчоа из йолаш йий а хац тхона. Ер малдий, аьнна, цо деш гІо дац. Бакъдар аьлча, из ше а хІанз мара когаш тІа отташ яц.

— **Колхозникий съезда делегат харжаро малагІа уйла чуйоссийтай хьа дега чу?**

— Эггара хьалха вода со Москве. ГІадвахарал совгІа, сайна тІалатта бехктокхам а кхетабу аз. Цига сайна мел хезар, мел дайнар, цІавеча тхоай болхлошта дувцаргда аз. Таханарча хано дІадех Кхачан программа кхоачашъеча низи хьинари ца кходар. Вай массане а сатувс советски наьха шу дикагІа а беркатегІа а хиларга. Диниза дардоаца из гІулакх чакхдаккхара никъ лохаргба съездо.

— Дикача наькъа тІа хилва хьо.

— Баркал!

ДІаяздаьр **М. АХИЛЬГОВ.**

СУРТА ТІА: IV Ерригсоюзни колхозникий съезде йола делегаци: 1) М. Патиев— Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза комбайнер, А. Марков — Сунженски района «Красная Армия» яхача колхоза парткома секретарь, С. Ахмадов — Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председатель, С. Шемильханова — Советски района «Новая жизнь» яхача колхоза тхьамка леладерий звеньевой, А. Баштыгов — Ножай-Юртовски района Калинина цІерагІча колхоза керттера экономист, Л. Татаев — группа кулгалхо, А. Хусаинов — Веденски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза председатель, Б. Бегоева — Ножай-Юртовски района Ленина цІерагІча колхоза тхьамка леладер, Т. Крючкова — Наурски района «Красное знамя» колхоза доярка, В. Ефимов — Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза мехотряда начальник.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

16 апреле—коммунистически субботник

КХЫЧА ДЕНОШКАРЧУЛ ОВСАРЕГІА

В. И. Ленин ваь 118 шу дузача денна хетадаь укх шера 16 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дІайолаяь инициатива чІоагІа къоабалъяь хьаллаьцай «Грознефтехимремстрой» треста ремонтникаша, гІишлонхоша, гІулакхерча наха. Цу дийнахьа балха араваргва трестера 1400 совгІа саг. Царех массазарча шоай балха моттигашка хьинар айденна къахьегаш хургва 950 гІишлонхои ремонтники.

Башха-дика производственни хьокхамаш а доахаш, 16 апрель белгалдаккхара доккхий социалистически декхараш тІанйцад цар. ХІанзехьа белгалдаьхад цар шоаш цу дийнахьа дергдола балхаш, къахьегаргдола участкаш. Ремонтникаша дош деннад сменни нормаш 120 процентал чухьнахьа кхоачаш а ца еш, Ерригсоюзни коммунистически субботник дола ди белгалдаккха. Уж ремонт еш хургба А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводерча номераш 16, 17, 18, 39-6, 40-1 йолча установкашта. ХІаьта гІишлонхой къахьегаш хургба треста лаьрхІа 48 квартирий цІа хьалдеча.

Виъи ахи бІаь совгІа саг хургва треста чуйоагІача специализированни ремонтно-гІишлон управленешка лостам беш, кІир тохаш, басараш хьокхаш, кхыдола балхаш деш.

Коммунистически субботник долча дийнахьа къахьегама вахте латтараша шоаш цу дийнахьа даькхха массехк эзар сом алапи шийттталагІча пятилетка фонда юкъехьоргда.

КИИЧО ЕШ ЛАТТ

Дукха ха йоаццаш «Атагинский» совхоза конторе хилар кастта хургдолча Ерригсоюзни Коммунистически субботника хетадаь вІашагІкхетар. Гулбеннараша белгалбаьккхар, цу дийнахьа шоаш бергболча балха боарам. Цул совгІа, укх деношка собранеш хургъя отделенешка, участкашка.

Атагинцаша къахьегаргда берий беш, центральни контора, ремонтни мастерски тоаеш, кхыдола балхаш деш. Из ди толамца дІахьоргдолаш мел эша Іалашо еш латт боахаме.

Субботнике дакъа лоацаргда совхозе мел волча болхлочо. Цу дийнахьа 8 эзар сома маьха балхаш де а хьадаьккха рузкъа пятилетка фонде дІахьожаде а лерхІ укхаза.

Балхаш сихдаьд

Эггара хьалхара дІайха денош даьхкача дІадоладир бІаьстан - кхашкара балхаш Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза механизатораша. Массарел хьалха араяьхар шоай агрегаташ Акуев Ахьмадеи Какаев Вахаси. Шин дийнахьа 60 гектар хулача кхай тІа цар дІабийр горохаца эбаь кен.

— Кхаш дІаделехьа хьалха лаьтта кийчдеш хилар тхо, — яхаш дувц йоккха опыт йолча механизатора С. Ажигова. — Хьалха кІалхара хьалхьайна оасар дохадеш культиватор хийцар оаха, тІаккха макхаш даьхар. Кулга тІаьр-юкъ санна шаьрдаь Іодиллар кха. Цу наькъо Іан замалахь лаьттанца Іайна тІоадал лорае а аьттув белар.

Тхо дІакхаьчача хана делкъийга хІама даа сайцабар механизатораш. БІайха кхача кхай тІа хьабенабар цар на повара Элиханова Маликас. Цхьабакъда, духхьал хІама диа Іанзар уж, дІахо бе безача балха дагабаьлар, хІаранена хьалхашка хаьдда декхар оттадир.

Боккха теркам тІабохийт механизатораша, сеялкашка хьожаш болча С. Бараевеи В. Хушпаровеи техника лораяра. ХІара го массаза баккха сихагІа йоха тарлуча узлашка бІарг локх, профилактически гІулакхаш ду. Ала деза, цох боккха пайда баьнналга: сеца латташ зехьа ха йоаяц трактораша.

Хьинар дола болхлой бригадни подрядагІа къахьегаш ба. 150 — 140 процент кхоачашъю цар шоай дийнахьара нормаш. ХІаьта из ялат а доакъара культураш а укхаза ханнахьа дІадуврг хилара тешал да.

Бlаьстан репортаж

ЮХЬИГ ВО ЯЦ

Іуйре кхаьлан дарз делхаши хиннаяле а, цхьабакъда, вІалла дага а доацаш, хоза сийрдаяьнна дІаэттар делкъел тІехьа. Камаьрша хьежар тховра гуш ца хинна малх а. Атта дІаййица варгвоацаш хозал яр Назрановски совхоз - техникума кхашка гуш хиннар. ВІарчча Іана яьшкашка а даьхка цІаьхха арахийца нокхара мозий санна, бухь билла лелаш яр трактораш. ЦІаьхха сийрдадаьнна ди мо, безаме яр кхаш леладерий а, иштта бригада кулгалхой а юхьмараш. Лоацца аьлча, безаме дар Іалама а кхашкара а сурташ, «кхехкаш» дар, хІаьтта дІадоладаь бІаьстан кхашкара балхаш.

— Укх шера тхоай кхашкара балхаш дІадоладе бокъо еннай оаха тхоай толашагІа болча механизатороашта, — дувц тракторни бригада бригадира Аушев Мухьмада. — Уж ба цІаккха кІаьдлуш боаца трактористаш Евлоев Ювсап, Гайсанов Мухарбик, Мальсагов Хамбор. ХІаьта белгалдаккха безам ба, цар дІайолаяь юхьиг во ца хилар. Тхо теш, лакхача темпашца уж балхаш тхоай дІагІоргхиларах.

Бригадира дувцар бакъхилара тешал дора цу кхаь трактористa дийнахьарча балха хьокхамаша. Масала, дийнахьара задани 9,3 гектар йолча, К-700 яхача тракторца Евлоев Ювсапа аьха лаьтта 15 гектар гаргга дар. ТІаккха, «Т-150» тракторца Гайсанов Мухарбика аьхар 10 гектарага дІакхоачаш хилар, нормагІа 6,3 гектар йоагІача. ХІаьта 6 гектар хилар цу хьалхарча дийнахьа «ДТ-75» тракторца Мальсагов Хамбора аьха лаьтта, норма 3,9 гектар йолча.

Иштта, лакхача темпашца ю укхаза культиваци а. Уж балхаш кхоачашдеш ба боахама къаьна механизатораш Кодзоев Башир, Даурбеков Іалихан, Ганиев Мухьмад. Царех хІаране дийнахьара хьокхам дикка заданел лакхагІа хилар.

Бизза кхоачам вІаштІехьбаьккхача, болх а дІабода боагІача бесса. Тахан шоай са даа дезаргдоацаш, ханнахьа Іалашдаьд укхазарча кхаш леладераша шоашта мел эшар. ТІехдика ремонт яьй трактораішта, кхыча юртбоахама инвентара. Цудухьа тахан кхера ца безаш, бІубенна кхашкара балхаш дІахьош ба боахама къахьегамхой.

Белгалбаха безам ба, из кхоачам вІаштІехьа боаккхаш хьинаре къахьнйгараш. Царех ба механизатораш Патиев Дауд, Китиев Мухьмад-Сали, Кодзоев Башир, Цечоев Мухьмад, бригадира гІонча Евлоев Салман, иштта мехмастерске заведующи Евлоев Мухьмад а. Деррига шоай низ-хьинар оарцагІ а даьккха, къахьийгар цар уж балхаш кхоачашдеш.

— Тахан кхо агрегат мара яц тха лаьтташ оахаш, — йоах дІахо бригадира М. Аушева, — кхоана 3 трактор я кхы тІа араяргйолаш. Еррига а 6 агрегат хургъя тха лаьтташ оахаш. ХІанз санна тха болх дІабоде, 5—6 дийнахьа деррига 350 гектар лаьтта аьха Іодулларгда. Цул совгІа макхаш даха, дІахо цунца эша гІулакх дІакхачийта лерхІ оаха лоаццача хана. Цул тІехьагІа дІадолалургда тхо ялаташ дІаде а.

Укх шера ерригача юртбоахама культураша дІалоацаргйола майда 2036 гектар я укхаза. Цунах 635 гектар гурахьа дийнача ялато дІалоац. ДІахо, хІанз дІае лерхІаш йола культураш я: 600 гектар фуъан лаьрхІа йола хьажкІаш, 150 гектар гидуаргаш, 90 гектар шекара свеклаш, 100 гектар кем.

Агротехнически бокъонаша дІа ма деххара уж балхаш чакхдахара, йоагІаш йола йоакхо яьй боахаме. Кийча долаш да ялаташта а доакъара а лаьрхІа дола ги. Минеральни а органически а удобренешца хьаьн а даь, кийчдаьд дукхагІдола лаьттащ.

Шиъ звено я укх шера боахаме вІашагІъелла. Цу шиннена а керте оттабаьраш, балха эггара йоккхагІа опыт йола къаьна механизатораш Даурбеков Уматгирин Китиев Мухьмад-Салин ба. ХІанзе а дІайолаяьй цар шоашта юкъе социалистически яхь. ДІахо хургдар ха йиш мичай, цхьабакъда, могачогІа, хьалхале яккха дага-м я уж шаккъе а звено.

Механизатораішта салаІа моттиг а дика вІаштІехьяьккхай бригаде. Хоза кийчъяь латт ЦІе уголок. Болх беш я укхаза столови а. Хьагучох, укх шера тІатеІІа кхашкара балхаш дІадахьа лаьрхІад бригада коллективо. ХІаьта, таронаш царга йолаш а я.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

РСФСР Лакхехьара Совет гулъярах дола

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: цхьайттазлагІа хержача Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета ворхІлагІа сесси гулъе 1988 шера 19 апреле городе Москве.

РСФСР Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
В. ОРЛОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь
С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1988 шера 18 марта.

* * *

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо хоам бу, цхьайттазлагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета ворхІлагІча сессе дувца е дешаш оттаде лерхІаш хиларах:

1. КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа 2000 шерага хІара дезал къаьсттача квартираца е индивидуальни цІенца Іалашбара хьакъехьа РСФСР советски а боахамий а органаша беча балхах.

2. «Пачхьалкхен вахарера лоархаме дешаш дерригача халкъага дувцийтарах» долча РСФСР закона проектах.

3. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдарах.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете цхьайолча хоржамий округашка гІолла хоржамаш дара йолча окружной хоржамий комиссей состав чІоагІъярах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах долча Закона 23, 24, 26 статьяшка хьежжа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ:

бархІазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета цхьайолча хоржамий округашка гІолла хоржамаш дара йола окружной хоржамий комиссеш чІоагІйойла общественни организацейн къахьегама коллективайн е викалаш юкъе а болаш:

№ 23 ЙОЛА ЗАВОДСКОЙ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

гор. Грозне

Заводской район

Комиссе председатель:

Кривобогов Александр Евгеньевич, В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ оператор — Заводской районни партийни организацегара.

Комиссе председатела заместитель:

Побежимов Борис Федорович, «Грозгипронефтехим» института группа кулгалхо— ДОСААФ районни организацегара.

Комиссе секретарь:

Филиппович Галина Павловна, оператор — В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ къахьегама коллективагара.

Комиссе членаш:

Бакаев Ваха Махмедович, керттера механик — Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене СМУ-8 йолча къахьегама коллективагара;

Дасаева Яха Махмудовна, каменщик — Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене СМУ-8 йолча къахьегама коллективагара;

Касьянов Владимир Ильич, ведущи инженер — «Грозгипронефтехим» института къахьегама коллективагара;

Кимаев Іарби Мухадиевич, оператор — В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ къахьегама коллективагара;

Ненова Алла Георгиевна, йоккхагІйола экономист — «Грознефтеоргсинтез» объединене ЖКУ къахьегама коллективагара;

Пексин Виктор Владимирович, каменщик — «Грознефтеоргсинтез» объединене ЖКУ къахьегама коллективагара;

Погосова Анжела Владимировна, инженер — «Грознефтеоргсинтез» объединене ЖКУ къахьегама коллективагара;

Стукало Марнами Шютовна, йоккхагІйола инженер — «Грозгипронефтехим» института къахьегама коллективагара;

Муртазалиев Руслан Абдулмежидович, слесарь — «Грознефтеоргсинтез» объединене къахьегама коллективагара;

Хачатурова Инна Робертовна, «Грозгипронефтехим» института инженер — ВЛКСМ Заводской районни организацегара.

№ 26 ЙОЛА МАЯКОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

гор. Грозне

Заводской район

Комиссе председатель:

Володецкий Александр Александрович, «Грознефтехимремстрой» № 2 йолча треста СРСУ прораб — Заводской районни партийни организацегара.

Комиссе председатела заместитель:

Вовченко Анатолий Яковлевич, воккхагІвола инженер — «Госкомнефтепродукты» управлене къахьегама коллективагара.

Комиссе секретарь:

Питиева Лидия Павловна, отдела начальник — «Госкомнефтепродукты» управлене къахьегама коллективагара.

Комиссе членаш:

Бабенко Николай Иванович, плотник — «Грознефтехимремстрой» треста къахьегама коллективагара;

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

Нохч-ГІалгІайчен литература денош Москве

КЪАХЬЕГАМХОЩЦА ХИННА ВІАШАГІКХЕТАРАШ

(Москва — телефонаца). Укх деношка вай Даьхен столице чакхдаьлар Нохч - ГІалгІайчен литература Денош. Цул хьалхагІа вай республика йоазонхой «Калибри» Лихачева цІерагІча «ЗИЛи» яхача московски заводашка хилар. Уж хьежар цу заводий къахьегамеи тІемеи сийлен музеяшка.

ДІахо цу предприятей коллективашца вІашагІкхетараш чакхдаьхар цар, стихаш йийшар. Лихачева цІерагІча заводе вІашагІкхетар долаш къамаьл дир парте Нохч-ГІалгІай обкома секретара С. М. Бекова. Цо дийцар вай республиках, город Грознех, Нохч-ГІалгІайчен йоазонхошта хьалхашка латтача проблемех. ВІашагІкхетар чакхдоаллаш С. М. Бекова зиловцашта совгІата елар керамически ваза, хІаьта фусамдаьша а дир вай делегацена совгІат — шоай заводах дувца фотографеш тІадола альбом.

Шоаттдийнахьа РСФСР йоазонхой Союза секретариате Нохч-ГІалгІайчен литературах къамаьл хилар. Российски Федераце йоазонхошеи поэташеи С. Михалкова, Ф. Алиевас, В. Бокова, кхычар дукха дІайха дешаши шоашта хетараши аьлар вай республика литераторий адресагІа, ловцаш даьхар. Цу дийннахье а литература центральни ЦІагІа Нохч-ГІалгІай йоазонхой творчески сайре чакхъяьлар.

Торжественни дакъа йистедаьлча, «Илли» яхача пачхьалкхен ансамбла а СССР халкъа артиста, НГІАССР заслуженни артиста И. Кобзона а дакъа лоацаш концерт хилар. Цига бар вай мехкахой — Московски литературни институте дешаш бараш, СССР халкъа артист М. Эсамбаев.

Хь. АУШЕВА,
тха спец. корр.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: ПЕРЕСТРОЙКА НАЬКЪАГІА

Коммунистий хьалхленца

Республика «Автотранса» производственни территориальни автотранспортни объединене эггара йоккхагІчарех лоархІаш я тха автотранспортни предприяти. 600 гаргга саг ва укхаза къахьегаш. Низ, хьинар, таронаш дика йолаш коллектив а я. ХІаьта а хІанззехьа аргда аз: тхо долча мо перестройка хала дІайолаенна моттиг районе я аьлча, бакъхургдац. Цу «сецалальттача хано» хьа мел Іоадаь харц хІамаш фокус а хинна укхаза сецад аьлча, харц хургдацар. Доалдара командно - бюрократически стиль а, приписка́ш а укхаза яр, наха юкъера нийсхо телхайора, жалобаш а укхазара ухар.

ХІаьта а тхо, кулгалхой, дика дар лакхехьа латтача партийни а боахама а органашта хьалхашка.

Кхыметтел перестройка йолаеннача хана а Іаяха дукха хувцалуш, эргадоалаш хІама хоалацар тха административни а партийни а доалдара балха юкъе. «Совсаьнча» планаша, байракхаша, рапорташа къайладоахар тха мел дола кхоачамбоацараш, тха гІалаташ.

Иштта сатийна дахаш кхы а цхьа юкъ яккха мегар оаха, нагахьа санна, долчча тайпара бакъдар ала деза, «Сердало» газет юкъе даьннадецаре. Нийса хургда: цо айдаьча деша тІара бокъонца йола тха перестройка дІайолаеннай аьлча. Партийни собрани а хилар лаьрххІа цу гІулакха хетаяь. Дувцаргдац аз из истори: довзаш да из газет дешараштта а, хІаьта тха районе бахача наха а. Мишта хилар цун тІехьале? Цу тІехьаленах аргда аз.

Районе эггара хьалха кулгалхой харжара гІулакх тха коллективе дІадоладир. ХІанз АТП мел вола хьаким, бригадирагара ваьнна директорага кхаччалца (хьалха хинна директор дІаваьккхар гавето айдаьча дешах) наха шоашт собранешка хержа ва, шин-кхаь кандидатурана юкъера цхьацца а хоржаш.

ЦІенхаштта тхоашта дагардар, хетар майрра дІа-хьа а оалаш къамаьл хилар тха партийни собранешка. Хьежар перестройке хІара коммунисто дакъа мишта лоац, цун вахара хьисап миштад. Хьа мел Іайна кхоачамбоацараш юстардоахаргдола наькъаш белгалдир, хьалха мохьан фу де деза ца ховш, йола формализм юкъера дІа а яьккха.

Аз айса а дІайийцар коммунисташка сайх цу хана яьлла мелал, йоаггІача тайпара ца хинна политически ирал. Тхох, ткъаь итт коммунистах цаІ висанзар шийх а, ший новкъостех а критически дош ца оалаш, гІулакх тоадара шийна хетар хьакода ца деш. Къаьстта кхохкаенна чакхъяьлар партбюрос перестройках отчет еш хинна собрани, дика урок хилар цох тхона, партбюро членашта, кхыча коммунисташта.

Кхо декхар да оаха хІанз тхой коллективе белгалдаьр: партийни, идеологически болх перестройкага хьежжа эргабаккхар, предприяте экономически хьал тоадар, болхлой соцкультбыта хьашташ кхоачашдар.

Идеологически ,балха эггара лоархІамегІа дош да: перестройка чулоацам. цун никъ, из юххера а тІакхача гІертар фуд наха дІахайтар. ХІана аьлча, уж ба перестройка е езараш, производства дай а. Царна ха деза деррига а. Цудухьа оарцагІбаьхаб оаха беррига тхоай пропагандисташ, лектораш, агитатораш, массавола коммунист. Цу деша теркам дукхагІа тІабохийт политически экономически дешар Іомадеча тха 5 школашка а.

Зехьа бовц оаха цу хьакъехьа беш бола болх. Тоъал тоаеннай коллективе производственни дисциплина, экономически хьокхамаш. ДІадаха шу района предприятешта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш чакхдаьккхар оаха. Социалистически яхьа хьалхле коммунисташа лелаю, кхычарна хьокхам а луш. Царех цхьабарий цІераш йоахаргья аз. Уж ба шофераш Могушков Башир, Арчаков Мувса, Чириков Халат, Дзортов Мувса, Арапханов Заьлмаха, Кодзоев Мухьмад, кхыбараш. ХІаьта парте боацарий-м цІераш яьха а варгвацар: царех ба Оздоев Жабраьил, Картоев Мувса, Томов Саварбик, кхыбараш.

Массадолча технико-экономически хьокхамех йола планаш кхоачашъяьй коллективо укх шера хьалхарча шин бетта а.

Лоаццача хана вІалла тхона ца хийттача тайпара эргадаьнна а эргадоалаш а латт болхлой социальни хьашташ кхоачашделга а. Ерригa коара ара мел йоала машина пахашкаш а хьекхаш кулгкара йила атта дац, къаьстта автобусаш. Кастта аттача даргдолаш да из гІулакх — хьалъяь яьннай йоккха механически мойка. Яь яла йоал бани, душевой, кхыйола бытовой помещенеш, Хьалде лерхІ оаха дуккхаза вІаштІардаь цІенош, дачаш е лаьтташ деннад болхлошта.

Коллективаца, хІаьта иштта цун советаца дага ца доалаш цхьаккха керда хІама дІадоладац оаха укх тІеххьарча хана. Цудухьа хьадер нийса а хул, хІаьта из хьадеча болхлой шоаш оарцагІ а боал. Уж аз ювца соцкультбыта объекташ хьалъеча арахьара нах хьатІабеха безаш дац тхо. Болхлоша шоаш хьаду уж балхаш шоай мукъа йолча хана.

Тоалуш йоагІа коллективе моральни атмосфера. Из а лоархІаме гІулакх да, къаьстта хІанз, перестройка кІоарглуш латтача хана.

Атта дац хІанз тхона хьалхашка этта керда декхар а — укх шера 1 январе денз самофинансированеи самоокупаемостеи хьисапе болх бе йолаеннай тха предприяти. Цу наькъ тІа довлара кийчо е-м хьалхе а доладеннадар тхо. Нах Іаяха дика кхетац хозрасчетах. Цудухьа хІара сага цун чулоацам ховргбола наькъаш белгалдаьд партийни организаце, финансови болхлой, экономисташ оарцагІ а баьха. Ха деза болхлочоа шийна тела алапи мичара доагІа, из мишта хьахул. ХІана аьлча, хьалха санна болх бой а ца бой а алапеш нйдергдац хІанз. Балха ва яхаш йоаккхача ханаца нийсдаьдац хозрасчета сом, хьабеча балхаца, цох хьахиначунца дувзаденна да.

Сокращени хул аьнна дІахезача чІоагІа корзагІбаьнна хьайзар тхона юкъера цхьабола нах. Да а дац из атта хІама. Хьанна лов коллективах къаста а болх бита а, къаьстта дезал болча наха. ХІаьта а из сендухьа деш да, аьнна, оаха кІоаргга дІахайтача «са чудера» сокращенена юкъебахийта аьнна къоастабаьча тха «управленций». Цхьабараш шоаш раьза а болаш цехашка, бригадашка болх бе бахар, шоллагІбараш — пенсе. Ремонтни участке слесаралла вахар производственно - технически отдела начальник хинна Барахоев Беслан. Ший балха раьза а ва: шоззза дукхагІа алапий эц цо цига. Иштта раьза ба производстве дІабаха кхыбараш а. Лоацца аьлча, тха профсоюзо сокращенех дІавоала саг бохам болаш а болх боацаш а витац.

Нийса хургдацар, перестройкага хьежжа тха деррига гІулакхаш лел аьлча. Проблемаш дукха я. Масала, водителий бокъо яц машинашта шоаш ремонт е. Тха а бокъо яц царга из яйта. Цу гІулакха лаьрххІа лакха говзал йолча мастерий бригада хила еза. Из тхона дагайоалла тха «кхоане» я.

Дика лелац пассажирий хьашташ кхоачашделга а. Дукха бехкаш доах тхох автобусаш дика лелац, яхаш городе а районе а бахача наха. Во латт «Электроинструмент» яхача завода, трикотажни фабрика болхлой дІа-хьа кхувлалга, къаьстта шоллагІча смене. Укх тІеххьарча хана цІенхаштта цу проблемага хьожаш а, из гІулакх тоаде гІерташ а да тхо. Хулийтаргдац оаха цу предприятешта тхоаш бахьан долаш зе. Цу тІа, тхона тхоашта а пайданегІа ма дий доаггІача тайпара царна гІулакх дича. Договор кхоачаш ца дарах оаха царна текха гІод а тха кассе дусаргда, балхах цар хьатела ахча а хургда тхона. Хозрасчето ше оарцагІдаьхад тхо цу гІулакха хІанззехьа а.

Лоацца аьлча, халонаш дукха нийслой а перестройкас тхога хьахьокхаш бола никъ нийса а тІехьале дика йолаш а ба. Коммунистий хьалхленца оаха из дІа а хьоргба.

Э. ХАШАГУЛЬГОВ,
Назранерча АТП партбюро секретарь.

Ноахалий эстафета

Бехктокхаме а Іалаьмате чоалхане а ба «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединенена чуйоагІача централни приборемонтни мастерске беш бола болх. Микрона эзарлагІа дакъа оаза таро луш дола таразаш, кхыйола бустама прибораш я тоаераш, цудухьа лакха хила еза хІара специалиста балха говзал. Цу декхарех дика лоархІаю мастерске коллектив.

ВІаши эшачунга хьожаш, доагІар хІаранегара цІенхаштта хьадехаш хиларо гІо ду ремонтникашта къахьегаме доккхий толамаш даха а. Январь бетта план 105 процентни февраль бетта яр 109 проценти кхоачашъяьй коллективо. Бе безаш хинначул цкъаи ахаззеи дукхагІа ба предприятена баь пайда, продукци тоаярга дІадодар кхо процент совгІа лохдаьд, дикка дегІаенай къахьегама овсарле.

Мастерске болх беча 12 бригадах дукхагІъяраш коммунистически къахьегама ударник яха цІи лелаеш я. Йоккха яц уж бригадаш, хІараяр 5—6 саг волаш я, цудухьа гуш да хІаране хьинар, говзал, атта да социалистически яхье белгалбаьнараш малагІаш ба ха а. Яхье а, юкъарча вахаре карагІдийннараш а, нийсдалийта кхоачамбоацараш а дувцаш йола листокаш-молнеш, бюллетенаш, пенгазет долча стенда тІа хьахьокх.

— Коллективе шерра яьржача яхье даим а хьалхалаттарех я Федорова Ирина Андреевна керте латта электротехнически цеха коллектив. Цо 125 процент кхоачашъяьй шин бетта план. 17-ча апреле 50 шу дуз тха предприяти болх бе йолаенна. Цу дезача денна сийленца накъаяхара биъ бетта план ханал ши кІира хьалха кхоачашъе лаьрхІа я цеха коллектив, — дувц мастерске парторганизаце секретара Маляренко Борис Михайловича. — Цу гІулакха эша тешшаме лард еллай.

Йоккха терко ю мастерске коллективо шоай предприяте къахьегама хьалаш тоадара. Массанахьа а цІена, лостам болаш я. Балхарча наха безамагІа хилийта массанахьа латт цІагІа хьалхеду зизаш, аквариумаш, салоІача хана ловза биллиард я. Уж хьалаш вІаштІехьдоахача доккха шоай дакъа юкъедихьад производства ветеранаша Судаков Петр Евгеньевича, Евлоев Ахьмада Султана, кхычар.

— Балха моттиг цІенеи хозеи лоаттае со Іомаваьр са хьехамча Бронников Василий Иванович вар. Кхо шу совгІа ха я из кхелха, бакъда, тхоах хІаране дегчу латтаргва из, — яхаш дувц сона Султана. Цунга хьежжа ва 16 шу хьалха пенсе вахавале а хІанз а тІехь тхоцара къаста ца могаш слесаралла болх беш вола цун доттагІа П. Судаков.

Белгалла ала деза Султанах шийх а. Из ва предприяте ветеран. 27 шу дуз кастта из укхаза къахьегаш вола. Цу юкъа цох хиннав лакхерча категоре специалист. 9—11 пятилеткай ударник, социалистически яхье хьалхалаттар, коммунистически къахьегама ударник яха сийдола цІераш лелаю С. Евлоева. Из ва кагирхой хьехамча. Итташ кагирхой ба цо ший балха къайленаш Іомаяь, царех цхьабараш, масала, Исакин Виталий, Керимов Сергей, Тепсаев Іаддал, хІанз а тІехь цунна уллув дІа а этта къахьегаш ба.

БоккхагІбарий эстафета дІахояхьа кийча бола кагирхой кІезига бац мастерске. Царех ба В. Бабкин, І. Мантаев, кхыбараш. Масала, пхелагІа шу да Грознера ПТУ-3 йистеяьккхачул тІехьагІа Советски Эскаре гІулакх даь а ваьнна, Мантаев Іарбе укхаза болх бе хьавена. Цу юкъа дика белгалваьннав из, Іарбе ва «профессегІа дикагІвар» яха еза цІи лелаеш.

Шеко яц, цу тайпара хьинар дола нах укхаза къахьегаш хилча мастерске коллективо ше денна дош дизза кхоачашдергхиларах.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТІА: 1) С. Евлоев; 2) Цун ученик В. Исакин; 3) «ПрофессегІа дикагІвола» къона токарь І. Мантаев.

Автора сурташ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

(ДІахододар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Белоусова Людмила Михайловна, продавец— «Промтовары» объединене къахьегама коллективагара;

Бондаренко Клариса Георгиевна, лор — стоматологически поликлиника къахьегама коллективагара;

Горнславский Игорь Георгиевич, стоматологически поликлиника лор — «Знание» общества Заводской районни организацегара;

Дубаева Ася Хароновна, йоккхагІйола продавец — «Промтовары» объединене къахьегама коллективагара;

Ищенко Василий Петрович, болхло — «Грозмежрайводоканал» управлене къахьегама коллективагара;

Либасан Владимир Иванович, воккхагІвола инженер — «Госкомнефтепродукты» управлене къахьегама коллективагара;

Турпалова Наталья Мухамеджановна, бригадир — «Грознефтехимремстрой» треста къахьегама коллективагара;

Целоева Фатима Хусейновна, зІамагІйола продавец — ВЛКСМ Заводской районни организацегара;

Шепелев Николай Георгиевич, керттера инженер — ДОСААФ районни организацегара.

№ 98 ЙОЛА ДОЛАКОАРА ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

МагІалбика район

Комиссе председатель:

Ханиев Идриса Тамерлан, Горьке цІерагІча совхоза парткома секретарь — МагІалбика городской партийни организацегара.

Комиссе председатела заместитель:

Бокова Исраила Мадина, хьехархо — № 7 йолча Долакоарча юкъерча школа къахьегама коллективагара.

Комиссе секретарь:

Бельтоева Асет Хасмагомедовна, библиотекарь — просвещене лакхерча школа, Іилма учрежденей болхлой профсоюза МагІалбика городской организацегара.

Комиссе членаш:

Алероева Бумби Эльмурзиевна, болхло — Горьке цІерагІча совхоза къахьегама коллективагара;

Ведзижев Бексолта Саварбик, водитель — «Агропромхимия» РО къахьегама коллективагара;

Гетагажев Іусмана Хьажбикар, комбайнер — Горьке цІедагІча совхоза къахьегама коллективагара;

Гендергуноев Мовта Актулович, слесарь — «Малгобекский» совхоза къахьегама коллективагара;

Дзейтов Ювсапа ИбрахІим, водитель — Горьке цІерагІча совхоза къахьегама коллективагара;

Евлоева ИбрахІима Либихан; доярка — Горьке цІерагІча совхоза къахьегама коллективагара;

Коригов Пейзе Султан, механизатор — Горьке цІерагІча совхоза къахьегама коллективагара;

Коригова Махьмада Банати, доярка — Горьке цІерагІча совхоза къахьегама коллективагара;

Солтукиева Татьяна Николаевна, хьехархо — № 7 йолча Долакоарча юкъерча школа къахьегама коллективагара;

Энгиноев Іалихан Хаспиевич, механизатор — «Малгобекский» совхоза къахьегама коллективагара.

№ 104 ЙОЛА ЗНАМЕНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ,

Надтеречни район

Комиссе председатель:

Асхабов Ахьъяд Эльдарович, совхоза керттерча бухгалтера заместитель — «Знаменский» яхача совхоза къахьегама коллективагара.

Комиссе председатела заместитель:

Сулейманов Муса Султанович, хьехархо — № 1 йолча Знаменски юкъерча школа къахьегама коллективагара.

Комиссе секретарь:

Гандарова Айшат Сайпудиновна, внеклассни балха организатор — просвещене, лакхерча школа, Іилман учрежденей болхлой профсоюза Надтеречни районни организацегара.

Комиссе членаш:

Алероева Зина, доярка — «Знаменский» яхача совхоза къахьегама коллективагара.

Абубакарова Инсита Исаевна, хьехархо — № 3 йолча Знаменски юкъерча школа къахьегама коллективагара;

Дениев Мовлди Мовладович, сварщик — «Знаменский» яхача совхоза къахьегама коллективагара;

Лось Иван Владимирович, АТК-2 начальник — «Чечингушводстрой» гІишлон управлене АТК-2 къахьегама коллективагара;

Мутакаева Аминат Мовладовна, бухгалтер—ВЛКСМ Надтеречни районни организацегара;

Саиева Наусат, болхло — госучрежденей болхлой профсоюза Надтеречни районни организацегара;

Убайтаев Сулим Лечиевич, хьехархо —№ 3 йолча Знаменски юкъерча школа къахьегама коллективагара;

Шабаев Муса, тракторист — «Знаменский» яхача совхоза къахьегама коллективагара;

Шакарбиев Сайд-Магомед Хож-Ахмедович, болхло — «Знаменский» яхача совхоза къахьегама коллективагара;

Эльдаров Альви Сайд-Алиевич, болхло — «Знаменский» яхача винзавода къахьегама коллективагара.

№ 139 ЙОЛА ОРДЖОНИКИДЗЕВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ,

Сунженски район

Комиссе председатель:

Жилин Алексей Александрович, ремонтно - технически предприяте директор — Сунженски районни партийни организацегара.

Комиссе председатела заместитель:

Шадиев Махьмада Або, «Кавказгазспецстрой» треста хозрасчетни участка начальник — «Кавказгазспецстрой» треста хозрасчетни участка къахьегама коллективагара.

Комиссе секретарь:

Баскакова Надежда Петровна, ЦІеча Эскара цІерагІча колхоза учетчица — Агропрома болхлой Сунженски районни профсоюзни организацегара.

Комиссе членаш:

Агарков Анатолий Николаевич, Сунженски автотранспортни предприяте водитель — Сунженски автотранспортни предприяте къахьегама коллективагара;

Белогуров Владимир Николаевич, автошкола мастер — ДОСААФ Сунженски районни организацегара;

Дербичев Уматгире Іумар, воккхагІвола прораб — Агропрома колхозашта юкъерча дІа-са лелача механизированни колонна къахьегама коллективагара;

Клещенко Любовь Васильевна, бухгалтер — Мехлесхоза къахьегама коллективагара;

Лазарев Николай Петрович, тракторист — «Победа» яхача колхоза къахьегама коллективагара;

Мархиев Хьамзата Осман, ВЛКСМ РК секретарь — ВЛКСМ Сунженски районни организацегара;

Мизиев Ювсапа Юнус, мехлесхоза директор — Агропрома болхлой Сунженски районни профсоюзни организацегара;

Пашина Лидия Александровна, берий беша воспитатель — ЦІеча Эскара цІерагІча колхоза къахьегама коллективагара;

Фоменко Иван Александрович, механик — районни электрически сетей къахьегама коллективагара;

Харсиева Наталья Викторовна, нефтебаза техсекретарь — Слепцовски нефтебаза къахьегама коллективагара.

№ 147 ЙОЛА ГОРСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ,

Урус-Мартановски район

Комиссе председатель:

Гайсултанов Магомед Махмудович, районни киносета директор — Урус-Мартановски районни партийни организацегара.

Комиссе председатела заместитель:

Идрисов Якуб Хасмагомедович, районни ветлечебница керттера ветлор — Урус-Мартановски районни агропромышленни объединене болхлой районни профессиональни Союза организацегара.

Комиссе секретарь:

Чурчаева Айна Махма-Алиевна, школа директора заместитель — № 7 йолча Урус - Мартановски юкъерча школа къахьегама коллективагара.

Комиссе членаш:

Абдуева Дагман Вахаевна, универмага продавец, — Урус - Мартановски районни потребительски обществагара;

Абросимова Айза, районни киносета киномеханик, — Урус - Мартановски районни киносета къахьегама коллективагара;

Идаев Зайнди Мухадиевич, тракторист — «Горец» яхача совхоза къахьегама коллективагара;

Магомадова Зара Сулемановна, совхоза профкома председатель — «Горец» яхача совхоза къахьегама коллективагара;

Сайдулаева Людмила Вахаевна, райбыткомбината швея — Урус-Мартановски бытови гІулакх дара комбината къахьегама коллективагара;

Хатуева Зулпа Хасановна, доярка — «Горец» яхача совхоза къахьегама коллективагара;

Шовхалова Петимат Усамовна, гІулакх дара комбината йоккхагІйола экономист — Урус-Мартановски бытови гІулакх дара комбината къахьегама коллективагара;

Эльмурзаева Роза Макаевна, цеха мастер — Урус-Мартановски швейни фабрика къахьегама коллективагара;

Юсупов Руслан Вахидович, экономист — Урус-Мартановски районни потребительски обществагара;

Яхиева Марха Асхабовна, фабрика швея-мотористка — Урус - Мартановски швейни фабрика къахьегама коллективагара.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный. 1988 шера 18 марта.

Гота дІайолаяьй

Гудермесски района ахаркаб бІаьстенна. Районе эгхой дика кийчо яь накъабаьхгара хьалха кхашкара балхаш дІадоладаьрех я «Новогрозненский» совхоз. 8 марта йолайир укхаза горох дІае. Из болх бир 50 гектар майда тІа.

16 марте денз района деррига боахамаш тІагІертта кхашкара балхаш деш да. Масала, комсаш лелаераш укх деношка оахам кІаьлдеш ба. Ер кІира чакхдаьлча комсий гаьнаш йоІаргья. Уж хьалйийхка йистеяха лерхІ 22 апреле.

Цхьадола балхаш йІоахъяларга хьежаш латт. Иштта, гурахьа ювча культурашта макха баккха таро яц хІанз, лаьтта тІаьда долаш.

Къаьстта чІоагІа къахьега дезаш да дуга дІадувча плантацешка. Сихдаь цІендеш латт хий декха каналаш. ХІанзчул тІехьагІа дуга чекашкара араяккха езаш я 500 центнер гІум. Дуга леладераш кхетадеш ба, ханнахьа уж балхаш йистедоахе, хьувкъам дикагІа хургболга.

5—6 ди доаллашехь боахамаша дІаювргъя хьалхара доакъара культураш.

М. МИКАИЛОВ.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

ИНДИВИДУАЛЬНИ ЦІЕНОШ ХЬАЛДАРА—МАССАНЕ ЙОАКХО

Республикански газетий редакцешка гражданаша дукха письмош ухийташ хиларца, оаха Грозненски горисполкома председатела заместителга нов. М. Савранукаевга дийхар Грозне индивидуальни цІенош хьаделга дегІакхувларца ,дувзаденнача цхьадолча хаттараштa жоп лулга.

Сенца ювзаенна я индивидуальни цІенош хьалделга юхаметтаоттадарах укх шера 19 январе горисполкома яь решени?

— 1964 шера денз 100 эзарнел совгІа саг вахача городашка индивидуальни цІенош хьалдайтацар. Из дора хІара къаьстача городе дІахо жилищно-социальни гІишлош хьалъяра лаьрхІа оттаяьча генпланага хьежжа лаьтташ кходара духьа.

Грознена хьалхара генплан 1963 шера оттайир. ТІаккха 1986 шера «Гипрогор» института из 2005 шерага кхаччалца город дегІакхувлалга теркал а деш хаьдда отта а яь нийсІир.

Цо къаьгга хьахьокх, города малагІча районашка, дика экологически хьал долча моттигашка дуккхаза вІаштІара даь цІенош хьаде йиш я е яц. Цунца цхьана города предприятеши райсонаши яьча расчетех гуш дар хІара дезал 2000 шерага паргІатача квартираца Іалашбара — КПСС XXVII съезда программни декхар кхоачашде подрядни организацей низ кхоачаргбоацилга. ЧуІе цІенош а соцкультбыта объекташ а боахамий спосо-бах хьалъелга дегІакхувларца цхьана дуккхаза вІаштІардаь цІенош хьалдара пайдана йоацача территорешка индивидуальни гІишлош елга кийчо яра йола решени тІаийцар. Уж лаьтташ керттерча дакъе Октябрьски, Старопромысловски районашка да. ХІаьта цу гІулакха ши эзар гаргга участок хьакъоастае лаьрхІад.

Миштай участкаш хьакъоастаяра порядок?

— Хьалхарча дакъе лаьттан участкаш лургъя жилищни хьалаш тоаде учете латтача производстве хьалха латтарашта, Сийлахь-боккхача Даймехка тІема инвалидашта, тІем тІа дакъалаьцарашта, къахьегама ветеранашта. Цу тайпара бокъо лургъя шоай квартираш райисполкома доалахьа дІалургйолча наха а. ЦІенош хьалде безам болча наьха спискаш райисполкомашка отта а йий, чІоагІъю.

Предприятеша, организацеша шоай спискаш райисполкоме дІачулу. Райисполкомаша спискашка хьежачул тІехьагІа, царех уличнии комитеташ вІашагІйохк, цул тІехьагІа городской технически инвентаризаце бюрос шоай оагІорахьа де дезар а дий, цІа хьалде лаьрхІар жилищни хьалаш тоадара аргІагІа латтачар списка тІара дІавоаккх. Уличнин комитеташа инженерни сетешта, коммуникацешта проектировани яра, уж хьалъяра шоашта къоастадаьча лаьттан участкаш дІаекъара дешаш къестаду. Квартал хьаяра, территори екъара план йоаккхилга горисполкома гІишлош хьалъярей, архитектуран йолча отдела тІадиллад. Из цар уличнии комитетащца яьча договорах де деза, Укхаза цІен планировка оттаярах, из хьалдара дешаех квалифицированни консультаци лу. Йолаш йолча каталога тІара цІен типовой проект харжа, е доагІаш дола хувцамаш де йиш я.

Индивидуальни цІенош хьалдара лаьрхІа къоастаю лаьттан участкаш малагІча боараме лургъя?

— ХІара дезала пхи сотех лаьттан участок къоастае аьнна соцам тІаийцаб.

Городе дукха да бокъо йоацаш хьалдаь цІенош. Уж законагІа лоархІаргдий?

— Шоай приусадебни участкашка, е бокъо йоацаш чулаьцача лаьтта хьалдаь цу тайпара цІенош законни лоархІилгах дола дош дуккхаза шерашка увттадаьд. Цу хаттара цхьан дешаца жоп дала йиш яц. ХІара цу тайпа хьалдаь цІа законни лоархІаргдолаш райисполкоме решенеш тІаийергъя. Цу тайпара бокъо царна еннай.

МалагІа материально-технически новкъостал де лерхІ индивидуальни цІенош хьалдеча наха?

— Цкъадале индивидуальни цІенош хьалдер 25 шера дІалургдолаш кредитах 20 эзар сом ахча эца йиш йолаш ва, цига производстве хьалха латтарашта къахьегама коллективай советий е моттигерча Советий исполкомий решенегІа кредита цхьадола дакъа тІера доаккхаргда. Цул совгІа, предприятей хьаеча квартале е улица инженерни сетех, коммуникацех дІадодар шоашкара дІадала а, цІенош хьалдер материалашца Іалашве а йиш я. Подрядни организацеша наха деш дола гІулакхаш шерде лерхІ. Бахача наха проектно - конструкторски гІишлон - монтажни гІулакхаш дара лаьрхІа кооперативаш хьаяьй. Горисполкома НГІАССР Министрий Советагара дийхад нахага моттигера гІишлон материалаш йохкара духьа лесоторгови база рыночни фондаш шеръе аьнна.

Уж деррига гІулакхаш къахьегамхоша, городе бахача наха эггара лоархІамегІйола социальни проблема — жилищни яр къоастаеча гІо дара тІадерзадаь да.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ГIУЛАКХАХ ДОГ А ЛАЗАШ...

— ДIадаха шу хьинаре болх беш чакхдаьккхар тха коллективо, — аьлар Грозненски картонажни фабрика йоккхагIйолча экономиста Кодзоева Ахьмада Елизаветас. — Товарни продукци арахецара план 113 процент кхоачашйир, заданел тIех 284 эзар сома маьха продукци хьайир. Планал совгIа 138 эзар сома маьха пайда бир.

Рузкъан кхом беш къахьийгар болхлоша. Продукци хьаеш юхеюсача отходех хьайир 41 эзар сома маьха бахача наха эша тайп-тайпара хIамаш. 8700 киловатт-сахьат электрически энерги кхойир.

Цу отходех а йоацаш фабрике хьаю бахача наха эша кхыйола дукха хIамаш: легковой автомобилий гIандашта тIаехка лоаччараш, кIалтувса половикаш, скоросшивателаш, сурташ юкъедехка альбомаш, берий трикотажни кийнаш, кхыяраш.

Уж хIамаш республике меттел мехка тайп-тайпарча моттигашка а кхоач. Фабрика продукци наха дика могаеш а дIаэцаш а я. Цун специалисташ, болхлой кердадар, пайдане а дика а дар лохаш, продукци ма хулла дикагIа арахеца, шоай фабрика сий лакха лоаттаде гIерташ ба.

Кхо-диъ шу хьалха духхьал цхьа промышленни товар лоархIаш картонах яь тайп-тайпара кIопилгаш арахецаш мара яцар фабрика. ХIаьта хьайийллар балха тIа дувхаду халаташ, барзкъаш хьаду участок, царех хьакъестача отходех кулгахйохкоргаш а еш. Цу участке тIехьагIа хьае йолайир вай лакхехьа хьоахаяь легковой автомобилий гIандашта тIаехка лоаччараш, половикаш, берий трикотажни кийнаш.

Дукха ха йоацаш фабрике болх бе йолаялийтай аьхинга барзкъаш ду участок. Цига хIанз хьаю маIача наьхеи кхалнаьхеи джемпераш.

Фабрика керттерча товара — картонах еча кIопилгий — цеха начальник ва коммунист Гиреев Висангири. Цу картонажни цехе беррига болх конвейерни хьисапе бу.

— Тха цехе хIара болхлочун ший къаьстта участок я, — йоах Гиреева. — ХIаране жоп лу ше хьадеча хIамах. Нагахьа санна брак йолаш продукци нийсъелча, сиха хьакоравоагIа тхона бехкевар. Цудухьа хIаравар гIерт брак ца хилийта. Укх тIеххьарча хана брак яха дош ца хозаш а да.

ХIанз ерригa фабрика боахама расчета тIа яьннача хана, продукци ма хулла дикагIа хьае, из хьаярга дIадодар кIезигде, рузкъан дукхагIа кхом бе гIерт тхо.

Цхьан-шин саго мелла дика къахьегарах бIарччача коллектива ка яргьяц, нагахьа санна дуккханеша дика болх ца бой. Дукха ба фабрике хьинаре къахьегаш бола болхлой. Уж дукккхача шерашка цу предприяте болх баь, йоккха опыт йола нах ба. Цар шоашта ховр, дайзар дIахьех зIамагIчарна, керда баьхкарашта.

Иштачарех ва Бангашев Ахьмад. 23 шу да цо цига болх бу. Из пхелагIча разряда картонажник ва. Цо дика а хеташ дIадовзийт шийна ховр кхычарна.

— Ахьмадал цхьа шу тIехьагIа мара енаяц со укх балха, — йоах цунна уллув болх беча Белакаева Банате. — ХIаьта а аз сайх Ахьмада ученица лоархI, хIана аьлча юххьанца со болх бе Iомаяьр из воландаь. Цо цIенача дег тIара йовзийт ший балха говзал. Хетаргахьа цунна шийна а боккха тоам хул сага ше хьехар деш, Iомавеш. Тха участке меттел, ерригача переплетни цехе а нагахьа саг вац цунгара хьехам ца кхоачаш.

Укх тIеххьарча хана Бангашев Ахьмада Iомабаьб хIанз цу участке болх беш бола къона кхалнах Джалдаева Хадижат, Шарипова Зарема, Шебилова ПаьтIамат, кхыбараш. Уж хIанз шоай балхах дика кхеташ ба.

Бангашева болх бу ший тамагIа а долаш. Из цIаккха а висавац ший плани тIаьийца декхари тIеххоачаш ца деш.

Производственни болх иштта дика барал совгIа, цо дизза дакъа лоац коллектива общественни вахара юкъе а. Из фабрика профкома а къахьегама совета а член ва. Дукха ха хьалха денз коммунистически къахьегама ударник волаш хьавоагIа из. Сийлахь-воккха Ленин ваь бIаь шу дузаш цунна елар «За доблестный труд» яха медаль, хIаьта цул тIехьагIа — «Знак почета» яха орден.

Иштта хьехамча я цунгара дIайолаенна Белакаева Банати а. Из а я коммунистически къахьегама ударник. Балха нормаш хадданза тIеххоачашъю. Къонача кхалнаха шоашта ца ховр цунга хоатт хьаккхашта, хIаьта Банате дика а хеташ шийна ховр дIахьех.

Къаьстта дош ала доагIа, переплетчиках коммунистах Иванов Юрий Григорьевичах. 25 шу да цо хадданза цу фабрике болх бу. Кхелетача хана денз къахьегаш хьавоагIа из. Юххьанца цо болх баьб «Терек» яхача мебельни-дахчан хIамаш еча Нохч-ГIалгIай объединене цхьоалагIча фабрике краснодеревщик волаш. Из болх булургбоацача воалаш дегIа унахцIено ехача картонажни фабрике балха эттав. Уж шиъ мара йоазув дац Иванова къахьегама книжка тIа.

Дукха ха я из бригадир вола. Цун бригада фабрике хьалхалаттарех цаI я. Цо шийцарча болхлошта дIадовзийт перестройка вахар массе а оагIорахьа революционни хьисапе эргадаккхара, экономике а культуре а доккхий дика хIамаш хьахилийтара дола гIулакх долга. Уж доккхий хувцамаш хулача хIанзарча хана кхы а хьинарегIа къахьега дезилга кхетадайт.

Юрий Григорьевича бригадерча наха хьех къахьегамца коммунистически гIулакх доагIаш хила везалга, ше цу тIехь хьоккхам а тел. Из коммунистически къахьегама ударник ва. Из фабрика партбюро а къахьегама совета а член, къонача болхлой хьехамча ва. Цо Iомабаь хIанз бригаде болх беш ба Печерица Сергей, комсомолец Черепин Геннадий.

ИIаьхача хана общественна пайдане хьаьнала къахьегарах, общественни вахара юкъе дизза дакъа лацарах Иванов Юрий Григорьевича еннай сийлахь-воккха Ленин ваь бIаь шу дузаш «За доблестный труд» яха юбилейни медаль, «Знак почета» яха орден, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

ХIанз фабрике болча болхлошта юкъе эггара дукхагIча хана болх баь ва Пайзуев Рамзан Мустапаевич. Из бригадир а хьехамча а ва. Цо кулгалду бригада чIоагIа къахьегама дисциплина йолаш, балха ханах бизза пайда эцаш я. Рамзана хов коллектива болх дика вIаштIехьбаккха, къахьега безам хургболаш хIара сагаца гIулакх леладе, сага балха тIа ка яргIйола оагIув лаха, цун йоакхо е.

Социалистически яхье къаьстта моттиг лоац цо кулгалдеча бригадо. Массаза а хьалха латташ хьайоагIа, парте XXVII съезда накъайодаш доккхий производственни толамаш дахарах парте ткъаь ворхIлагIча съезда цIерагIара бригада йир цох. Из цIи еза лелаю коллективо. Пятилетка йолаеннача хана денз толаме болх беш хьайоагIа из. Дика чакхдаьккхар цо юбилейни шу. Укх шера а хьалхара моттиг дIахецац. Цхьаккха балха ди дIадахийтац норма тIеххоачаш ца еш. ХIаьта бригадиро ше кхычарна хьоккхам луш къахьег. Цунна хов бригадерча наьха барт тоабе, царга вIаши новкъостал дайта. Цунна хала хилар бригадерча нахах дикагIбараш къоастабе, шевар хьинаре къахьегаш ва, йоахар. Масала, аьлар цо, Галаева Лиза бригаде болх беш йола пхи шу да. Цкъа шийгара гIалат ца доалийташ, хадданза болх дика беш, зIамагIбарашта хьехар деш хьайоагIа из. БоккхагIчаргара хьоккхам а эцаш хьинаре къахьег къонача болхлоша Карташева Заремас, Эмбиева Хьаде, Зотов Николая, Кагерманова Фатимас.

Фабрика дикагIбола болхлой бувцаш вай къамаьл дизза хургдацар Наурбиев Батырах дош ца аьлча. Из боккха сакхетам бола, нахаца гIулакх леладе ховш вола саг ва. Къахьегам дика вIаштIехьбаккха ховш вола ший тайпара организатор хиларах тарра фабрика болхлоша Наурбиев Батыр предприяте къахьегама совета председателалла хержав. Ше кулгалдеча бригаде болх вIаштIехьбаккхарал совгIа, кхыча бригадашкеи участкашкеи балха ханах пайда мишта эц хьож из. Нагахьа санна болхлошта юкъе къахьегамах, дисциплинах лаьца цхьа къовсаме хIама эттача, совета членашца цхьана из нийса къоастаду. Алхха шийна хетар оттаде гIерташ оамал яц цун. Из дагавоал хьалха латтача болхлошца, комсомола фабрика комитета секретараца, партбюро членаца Ибрагимова Ларисаьпа, картонажникий бригадираца Масаева Тамареца, кхычарца.

Наурбиев Батыр ше къона вале а, балхах дика кхеташ, шийна ховчох кхоачамбаь ца Iеш, дикагIдар, кердадар лехаш саг ва. Шийна гучадаьнна пайдане хIама балха юкъехьу.

Ше коммунист хиларах тарра цо болхлошта юкъе политически кхетама болх бу. Цо къаьстта боккха теркам тIабохийт перестройка хьалашка коллективана хьалхашка отта декхараш дIадовзийтара, уж кхоачашдара де дезачоа.

Фабрика дика болхлой, производстве хьалхалаттараш бувцаш Наурбиев Батыра цIераш яьхар балха йоккха говзал йолча Гайсанов Мухьмада, Бахмурзиев Микаила. Цар массаза а шоай балха норма тIеххоачашъю, хьадер геттара дика хул.

Тийга хIамаш сиха а дика а хьаеш хиларца белгалбаьнна ба швеяш-мотористкаш Гольцева Татьяна, Ташаева Валентина.

Дикача кIийлен тIара дIадоладаьд пятилетка кхоалагIа шу фабрика коллективо. ТIеххоачашъяьй хьалхарча шин бетта план. Иштта болх дика бу март бетта а.

Фабрика болхлой XIX Ерригсоюзни партийни конференцена производственни толамаш даьха накъабахара шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба.

Р. ЧАХКИЕВА.

Цхьа лостам болаш

Экономика дегIакхувлара керттерчарех цаI да кердача техникаца производство Iалашъяр. Цу лостамагIа дукха болх бу «Грознефтехимремстрой» специализированни треста болхлоша. Керда техника оттаяра дIадахача шера план 7 процент тIеххоачаш а яь, бIубенна къахьегаш ба уж укх шера а. ХIаьта а треста коллектива балха нийслу цхьадола кхоачамбоацараш къоастаданза дола лешаш а да. Масала, № 2 йолча СРСУ коллективо йилла яккханзар боккха низ бола паропровод. Болх бе йола ца йолийташ йисар ГрозНИИ опытни заводера № 43-3 йола установка. Из нийсделар заказчикий бехкагIа. Цар шоай ханнахьеи эшшача боарамагIеи Iалашъяьяцар тхона эшаш йола материалаши оатхалаши.

Каталитически крекинга Г-43-107 яха комплекс хьалъярца дувзаденна треста коллективана тIадиллар планови йсаца объект хьалъелга. Из я пхи километр гаргга дIоахал дола газопровод. Шоашта хьалхашка латта екхараш доккхийи бехктокхамеи хилар дика кхетадеча СРСУ-3 бригадаша, шоай хьинар ца кходеш къахьег. Цудухьа из газопровод юллачара балхаш хIанзлехьа дукха хIама ца эшаш чакхдаьннад.

Укх шера тха треста ремонтникаша де дезаш да дукха гIишлони реконструкционни балхаш. СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе вIашагIйолла езаш я бIаь атмосферни паропровода ши лини. ХIанз хьалъеш я паропровода хьалхара лини. Цул совгIа В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводерча № 7-8 йолча установкана реконструкци яра дола балхаш а дIадоладе дезаш да. Цига дIадохийтаргда йиъ миллион сом.

Иштта А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводерча Г-39-40 яхача установке арахеца машинни даьтта дукхагIа хилийтара дола балхаш а дIадоладеш ба тха ремонтникаш. Уж балхаш деш хургъя тресте керда вIашагIъеллача специализированни гIишлон-монтажни управлене коллектив. Тха треста плана юкъе йоагIа Грозненски производственно-товарни конторе цистернашка мехкдаьтта продукташ чуйоттара лаьрхIа йола площадка хьалъелга. «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенена чуйоагIача предприятешка технически эргалонаш яра тIадерзадаь кхыдола балхаш чакхдоахалга а белгалдаьд.

Нийса хургдац, тха балха тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш белгал ца даьхача. ХIанз укх сахьате тоъаш яц кранаш, автопогрузчикаш, экскаватораш, иштта тоъаш яц электросварка яра эша техника, слесарно-монтажни инструменташ.

Кхерам болаш да укх шера чакхдаха белгалдаь балхаш юкъагIдисар. ХIана аьлча, лакхе йийцача паропровода эшача шоллагIча эстакада проект хIанз а йолаш яц.

Къамаьл доаллаш аз аргдар, лаьрхIа балхаш ханнахьа йистедахара низ болаш да тхо. Бакъда, из низ цхьан лостамагIа дIаберзабе беза.

В. ЛИННИК,
«Грознефтехимремстрой» специализированни треста керттера технолог.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«Интеркосмос» яхача программе дакъа лоацаш я Чехословацки а Словацки а Iилмай академей дуккха институташ.

Космически тохкамаша мехка Iалама ресурсий хьал нийсагIа а кIоаргагIа а довза, талха йолаенна экологически процессаш ханнахьа зе, кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш тIаэца, баьцовгIай ганзех биззагIа пайда эца таро лу.

СУРТА ТIА: Прагера Чехословацки Iилмай академе геофизика института лабораторе.

ЧТК — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

«ДОТТАГIЛЕН ГА» БЕЛГРАДЕ

Советско - югославски доттагIала историе йолаш я эггара лоархIамегIа яраш, вIалла йийцлургйоацараш санна бокъонаш йола оагIонаш хиле цу историена юкъейолха событеш. Цу событеех лархIа йоагIаш я. шеко а йоацаш, 14 — 18 марта КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева СФРЮ яь официальни доттагIлен визит. Визита итогаш, Белграде цхьана тIаийца Деклараци шерра ювца а ювцаш, царна комментареш а еш, кепайоазоно белгалдоах, советско-югославски доттагIал чIоагIдеча, социалистически шин паччахьалкхено массе а оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладеча керда боккха гIа баьккха хилар. Цунца цхьана белгалдоах, ший лоархIамга дилладеча шин мехка юкъерча гIулакхий доазонел гаьнна арабоалаш лоархIам бола политически событи цу визитах хилар.

Из бокъонца иштта да а да. Белграде вIашагIкхийттача а переговораш йолча а хана дуккха актуальни дунен халкъашта юкъера проблемаш йийцай, хIаьта эггара хьалха, кхетадеш ма хиллара, герзаш Iоаделга юхатохара, ядерни низаш вIаш-духьала лоаттадара боарам лохбара проблемаш а йолаш. Вай мехко бакъдаьд — гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ кIезигъяра хьакъехьарча советско-американски Договора тIеххьа, керда, кхы а лоархIамегIа дар — стратегически наступательни герзаш 50 процент кIезигдара хьакъехьардар чакхдаккха ше чIоаггIа лаьрхIа хилар. ХIанз, ядерни кхерам юхатохара процесс практически дIайолаялар бахьан долаш а моллагIдар санна дола герз оалаш долчун хьакъехьара дешаш тIехь-тIехьагIа хьалхарча плане доалаш латташ хилар бахьан долаш а, М. С. Горбачева белгалдаьккхад, Советски Союз ерригача Европе, Атлантике денз Урале кхаччалца, цу тайпара герзаши герзашцара низаши кIезигдара чIоаггIа тIехьа хилар. «Мел могар дергда оаха герзаш дIадахара поезд соцаргйоацаш», — белгалдоах советски кулгалхочун дешаш югославски «Борбас». «СССР-а машара наступлени айлуш йоагIа», — язду болгарски «Работническо дело», хIаьта японски «Иомиуре» белгалдоах, «бокъонца гуш я дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбараи дунен халкъашта юкъера диалог дегIайоалаяран тIаерзаьча советски дипломате керда стиль».

Ховш да, планета тайп-тайпарча регионашка ядерни йоаца зонаш хьаяра йола идея, — ядерни тIема кхерам айбалара йола альтернатива санна 50-гIа шераш юкъе кхьачача хана хьахинна йола идея тIехь-тIехьагIа шерагIа дунен тIарча дуккхача наха хьаллоацаш а йолга. ТIеххьарча хана Европа центре герзаш кIезигагIа дола зонаш хьаяра маьхе инициативаш дIакхай каьй ГДР-а, Польша, Чехословаке, Венгре, чIоаггIа ювцаш я Европейски Къулбаседе ядерни йоаца зона хьаяра, цу тайпара йола зона Балкански ахгIайренах хьаяра проекташ чIоаггIа ювцаш а я. Советско-югославски переговораш йолча хана дIааьннад, мел эшаш йола гарантеш яла СССР кийча хилар, нагахьа санна ядерни химически герзах мукъа йола зона Балканашка хьае лаьрхIа хуле.

Керда, политически хьисапе уйла елга котдалара дола цхьаькха цхьа тешал санна лаьрхIай Средиземноморья районера — тайп-тайпарча халкъий кхелаш, вIаши тийша хилар, хIанзарча дунен бIарчал къаьстта дика холуш йолча районера кхерамзле чIоагIъяра тIаерзаяь йола СССР керда лоархIаме инициативаш. Сенах латт цу инициативай маIан, керттера чулоацам?

Укхаза вIашагIтехача тIема-форда низий боарамаш къаьстта чIоагIа кхераме долча Средиземноморьера СССР-ей США-и тIема флоташ арадаха кийча хилар бакъ а деш, вай мехко предложени оттаю 1 июле денз шинна мехка укхаза долаш долча тIема-форда низий потенциал дIайоаккхаргья, аьнна, хIаьта тешам чIоагIбара хьадда гIулакхаш чакхдахара тIехьа, кемаш лелара йиза кхерамзле Iалашъергйола принципаши методаши кийчъяра тIехьа ше хилар дIа а хойташ. «Советски предложенеш кхоачашйинча позитивни хувцамаш хила тарлора лархIа бахьан а долаш эггара чIоагIагIа эккхам хила тарлуш ярех лоархIача районе», — язду «Ризоспастис» яхача гречески газето.

Советски арахьарча политиках йолча, Белграде дIакхайкаяь йолча предложенеша, белгалдоах, дунен халкъашта юкъерча обозревателаша, цIаькха а чIоаггIа бакъду, машар чIоагIбе ше гIертилга духхьал дIааьнна ва Iеш, СССР-о политике гIолла, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара тIехьарча къовсама тайп-тайпарча лостамашкарча инициативашка гIолла из чакхдаккха гIертилга а. «М. С. Горбачева доазол арахьа еш йола цхьаккха визит хилац герзаш дIадахара хьакъехьа керда предложени ца оттаеш», — язду французски «Либерасьона».

СФРЮ визит йолча хана М. С. Горбачева югославски доттагIашта дийцад вай мехка еш йолча перестройках, хIаьта кепайоазоно белгал а доах, дунен цIаькха а таро хиннай эггара авторитетни йолча источникага гIолла СССР-е хулаш латтача процессех, КПСС хьалхленца советски общество эргайоаккхаш беш болча Iалаьмате боккхача балхах дола бокъонца бакъдар ха. ХIаьта вай перестройкаца нах чIоагIа хьашт долаш ба, из бокъонца законагIа доагIаш а да. Ховш ма дий, хIанзарча исторически моменте керттердар кердача общественни строяна кердача тайпара низ бала, дерригача лостамашка — экономически, политически, идеологически — цхьа лагIа из лакхъе а лаьрхIа хувцамийи реформайи низ бола, бокъонца революционни процесс социалистически дунен тIа дIаяржаш латташ хилар. «Социализми новаторствои вIаши уллув латт», — белгалдоах, М. С. Горбачева выступленешта комментареш еш, английски «Гардиана». «ХIанзарча хьалашка вай мехкашеи партешеи опыт дIаюха эцар бокъонца боккха мах болаш хIама хила тарлу», — язду белградски «Вечерне новости».

ЛоархIамеча вIашагIкхетарехи переговорехи хьалийиза хиннача визита программагIа кхы дуккха мероприятеш а яр, Белградски ДоттагIлен парке — дуккхача мехкий паччахьалкхен деятелаша доттагIалеи цхьана гIулакхаш леладареи гаьнаш дIаегIа йолча парке вахар а дар. ХIанз уж гаьнаш кхы а дукхагIа хиннай: М. С. Горбачева парке дIаегIай къона дийхк. «Тахан дIаегIа га дегIайоагIийла, ерригача халонех чакхдаьнна советско-югославски доттагIал санна чIоагIа а низ болаш а хургйолаш», — яздаьд цо югославски столица скупщина «Дошо книжка» тIа. Шеко яц, советско-югославски доттагIал чIоагIлуш дIагIоргхиларах.

МАЛАВ ПРОБЛЕМА КЪОАСТАЯРА ДУХЬАЛЕ ЕР?

Женевера афгано-пакистански переговораш дIахо яха никъ боацаш сайцай: Исламабадо оттаяй Афганистана гонахьара хьал политически наькъагIа тоадара хьакъехьарча соглашенена кулгаш яздара керда «предварительни» условеш. Из даьд цо дош къоастадара бола никъ хьабеллабеннача хана Афганистанера советски бIу арабакккхара ха а порядок а. ХIанз пакистански кулгалхоша йоах, соглашенешта кIал кулгаш яздар Афганистане «переходни» правительство вIашагIйолларах тийша хила деза. Из деча хана дIадех цо из дергдар пакистански городе Пешеваре бIи белла ягIача «ВорхIне альянс» оалачун лидераш хулийталга.

Цхьа кегар ба-кх! МоллагIча тайпара арахьара юкъегIертилга соцадара хьакъехьа Женеве переговораш еш латт, переговорашта юкъе дакъалоацарех цаI гIерт афганций чурча гIулакхашта бокъонца юкъе гIертара переговорех пайда эца. Пакистано керда дIадехар дувцаш ООН Генеральни секретара ший викало, цунга гIолла переговораш еш волча Д. Кордовеса белгалдаьккхад. лоархIаме долча де лерхIарех цаI — Афганистан ший лоIаме хилийтара йола бокъо Iалашъяр. Цо чIоаггIа юхатехар «бокъонца Афганистана ший чура гIулакх дола» дош къоастадара ВIашагIкхийттача Къамий Организаци юкъеоза гIертилга. Исламабадо дIадехар цхьаккха хIаманца тарлуш доацилга белгалдаьккхад, афгански делегацена керте латтача кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. Вакила а. «Цхьаккха а паччахьалкхен бокъо яц, хургйола правительство вIашагIйоллара хьакъехьа ший условеш кхыча паччахьалкхенна качйохка», — аьннад цо. Ховш ма дий, хIанзара военни режим Пакистане военни переворот а яь ена йоллаше а. Афганистано, масала, из дIа а яккха, граждански демократически правительство Пакистане вIашагI а йолла, аьнна доацилга.

Пакистанеи, хIаьта иштта соглашенешта кулгаш язде «сих ма ле», яхаш хьалха доахаш а Афганистанаи СССР-а духьала цхьаккха хIаманца тарлуш йоаца ультиматумаш увттаеш а йолча американски оагIони позицена принципиальни мах баьб 15 марта Советски правительства яьча Заявлене тIа. Исламабаден Вашингтонеи маневраш лаьрхIай цу тIа Женевски переговораш тIехьататта, соглашенеш ца яйта гIерталга санна. Из бахьан долаш Пакистанаи США-неи тIабуж афгански а дунен кхыдола а халкъаш толаме чакхъяларга сатувсаш йолча переговорий кхела бола бехктокхам.

Афганистанеи СССР-еи позици кхетаеш тIайийцай дунен халкъашта юкъерча шеррача общественносто. Тайп-тайпарча мехкий политически общественнии деятелаш раьза бац Пакистанои США-си лаьцача позицешта. ХIанз Пакистанаи США-с хьаллоацаш болча мятежникаштеи США-с давлени е йиш йола ха хьатIаэттай, дош къоастаделга тайп-тайпара бахьанаш а доахаш тIехьатеттаргдоацаш, язду малхбузен-германски газето «Кельнер штадт-Анцайгер».

Дош къоастадара тIеххьара гIа баккха беза, йоах дунен общественносто. Политически реализм котъяла еза!

Юрий КОРНИЛОВ,
Аскольд БИРЮКОВ.
(ТАСС).

Израильски тIема Iаьдало доазол дехьарча журналисташта палестинцаш восстани хьоаяьча районашка чубаха бокъо лац. Цу районашка къайлагIа вахар салташа низаца аравоаккх.

СУРТА ТIА: израильски салтечо Иерусалима юххе палестинцаш демонстраци еча моттиге дIавахийтац американски Эн-Би-Си яхача телекомпане оператор.

Рейтер-ТАСС телесурт.

Иордан яхача додача хин Малхбузен берда йистеи Газа сектореи бахача палестинцашта духьала чакхйоахача израильски репрессех бовш бола нах дукхагIа хулаш латт.

СУРТАШ ТIА: бала ловш йола цхьан палестински дезала нана.

АП-ТАСС телесурт.

Иракски калейдоскоп

ВАВИЛОН ЮХАМЕТТАОТТАЯР

ХIанзарча Ирака территоре тIа вай зама хьатIакхачалехьа хьалхарча 18-ча бIаьшере низ бола, дегIаена паччахьалкхе — къьнара Вавилон хиннай. Цунна доалдаьд дунен тIа эггара хьалха законаш юкъедоаладарца вовзаш волча сийлахьча паччахьа Хаммурапе. Вай зама хьатIакхачалехьа хьалхарча 6-ча бIаьшере вавилонски паччахьа Навуходоносора приказагIа укхаза цIеной, уйчений тховнаш тIа бешамаш хьаьяй. ТIехьагIо царех дунен тIарча ворхI тамашах цаI лоархIар, Массехк бIаь шу даьнначул тIехьагIа Навуходоносор дIаваьлча вавилонски паччахьалкхен чIоагIале ехар.

Вай деношка Вавилон шозлагIа хьакхоллаш я. Реставраци яьй городе чувоаллача латтача кхерех яьча лакхача керттерча коанаIарашта, хIаьта иштта 18 километр йIаьха йолча из чIлоацача карта. Хьаяьй керда археологически музей, Навуходоносора тронни зал, вавилонянаш цIей дездеш хинна улица, амфитеатр юхаметтаоттадаьд.

ДIалаьрхIача реставрационни балхаш кхоачашдарга къаьнарча Вавилоне лелаьча технологегIа хьаяь 14 миллион совгIа кирпишк дIаяхай.

20-ча БIАЬШЕРЕН АМАЗОНКАШ

Ирака малхбузехьа Тигри Евфрати вIашагIкхетача районе, бIаьш долча зIамигача додача хишта, Iамашта, эрза «джунглешта» юкъе бах Iамий Iарбий оалаш бола — мааданаш. Укх моттиге улицаштеи переулкаштеи метта да дода хиши каналаши, хIаьта, транспорт — индейски пирог санна дола доккха доаца лодкаш.

Ираке чIоагIа дувц цу моттигашкара кхалнаьха низахи деналахи. Цар лодкаш кадай леладу, цхьадолча деношка массехк итт километр никъ а беш. Цар лодкаща бераш школе дIа а кхувл, юха чу а кхувл, иштта уж шоашта цIагIа эша хIамаш эца тигашка ух. Укхаза баха кхалнах моарошца цхьана чарахье ух. ХIаьта цар иштта езача острогашца доккхий чкъаьрий лувц, шоаш эрзах цIенош хьаду.

Цу дерригнел совгIа, кхалнаха боабашкаш лелаю, дуга хьалкхеду, барзкъаш тег, иштта цIагIара боахам лелабу.

ИРАКЕ БАХА НАХ

ДIадахача шера октябре чакхъяьккхача переписагIа укхаза 16 миллиони 300 эзари саг вах. Пхе шера мехка баха нах ши миллион совгIа дукхагIа хиннаб. Моттигерча демографашта хетачогIа, иштта нах бебар укх тIеххьарча шерашка дукхагIа бераш дайтара хьакъехьа дIайолаьяьча кампанех хьахиннад.

Мехка хьалъяьй эггара хIанзарча техникаца Iалашъяь йола итташ керда больницаш, бераш ду цIенош. Ираке ноаношта берага хьежара дизза алапи хьа а луш кхаь бетта отпуск лу. Диззача шера царна тIехьа шоай балха моттиг юс.

Моттигерча промышленноста карадерзадаьд шийца дикал йола берий кхача, паччахьалкхен дотаце бахьан долаш маьхах геттара дарегIа дола зIамигача берий барзкъаш арахецалга.

Паччахьалкхено дикка тIера мах Iабоаккх мар-сесаг хила лаьрхIачарна хьоалчагI деча хана тIадувха барзкъаш эцаш.

МАЛХ БЕРАШТА ГIУЛАКХ ДЕШ БА

Иракски столице хьайийллар ший тайпара берий беш. Цун тховна тIа 128 маьлха батарея я, царца болх бу сердала электроприбораша, холодильникаша, электроплиткаша, кондиционераша. ХIаьта нагахьа санна кхаьла, йоачан йолаш хаоттам хуле, из Багдаде атта хулаш хIама дац, аккумулирующи энерги хьаIоаьча батарея, новкъосталца диъ дийнахьа берий бешара электроприборашка болх байта йиш я цун. Багдаде укх шера кхы а шиъ цу тайпа берий беш хьаяьй, царех хIаране 120 зIамига бер тIаэцаргда

Е. МИКИТЕНКО,
АПН соб. корр.
Багдад.